

Номи курс: Фаъолияти иқтисоди берунаи корхонаҳо дар

Ҷумҳурии Тоҷикистон

(Foreign economic activity of enterprises in the Republic of Tajikistan).

Week 10. Foreign trade agreements (contracts) in Tajik enterprises

lecturer: Rustamzoda Fitrat Muzafar

МАВЗЎИ 10. ҚАРОРДОДҲОИ (ШАРТНОМАҲОИ) САВДОИ ХОРИҶА ДАР КОРХОНАҲОИ ТОҶИКИСТОН

10.1. Муқаррароти умумӣ - қарордоди намунавӣ дар муомилоти савдои беруна ва дар корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон

10.2. Сохтор ва таркиби шартномаи савдои беруна

10.3. Шартҳои заминавии молрасонӣ

Мақсади лексия: Омӯзиши махсусиятҳои қарордоҳи намунавии савдои беруна ва истифодаи онҳо буда, азбарқунинии донишҳо дар ин чода имконият медиҳад, ки хавфу таваккалҳои савдои беруна то андозаи имконпазир пешгирӣ карда шаванд.

10.1. Муқаррароти умумӣ - қарордоди намунавӣ дар муомилоти савдои беруна

Қарордоди намунавӣ - ин намунаи шартнома ва ё як қатор шартҳои якхела, ки дар шакли хаттӣ баён гардида, бо дарназардошти таҷрибаи тиҷоратӣ ва ё урфу одатҳо қаблан омода карда шудааст ва баъди мувофиқасозӣ бо талаботи қарордоди шартномавӣ аз ҷониби тарафҳо қабул шудааст.

Қарордоди намунавӣ ҳамчун асос барои бастании шартнома истифода мегардад ва метавонад аз тарафи ҷонибҳо тағйир ё илова карда шавад.

Субъектҳои фаъолияти иқтисодии хориҷӣ дар чараёни татбиқи ин фаъолият ҳатман муносибатҳои байналхалқии шартномавӣ барқарор менамоянд. *Муносибатҳои байналхалқии шартномавӣ* маҷмӯи меъеру стандартҳои эътирофгардидаи ҳуқуқи шаҳрванди мебошад, ки тартибу

шаклҳои анҷоми муомилот бо шарикони хориҷӣ, мундариҷа ва шартҳои иҷрои онҳоро муайян менамоянд. Таҷрибаи ҷаҳони нишон медиҳад, ки дар аксарияти кишварҳо асноди қонуни ва меъёрие қабул шудаанд, ки тартиб додану иҷро намудани шартномаҳои байналхалқиро танзим менамоянд. Асноди меъёри ки ҳоло ҳамчун ҳуҷҷатҳои эътирофгардидаи танзимкунандаи муносибатҳои савдои хориҷӣ дар кишварҳои зиёд қабул шудаанд. Инҳо **Конвенсияи СММ** – дар бораи муҳлати даъво дар хариду фуруши байналмиллалӣ мол (**с.1974**), **Конвенсияи СММ** – дар бораи муҳлати даъво дар хариду фуруши байналмиллалӣ мол (**с.1980**) **Конвенсияи** – дар бораи ҳуқуқ дар шартномаҳои хариду фуруши байналмиллалӣ мол (**с.1985**) ва ғайра мебошад.

Яке аз асноди меъёрие, ки дар тичорати байналхалқӣ васеъ истифода мешавад, Конвенсияи СММ – дар бораи шартномаҳои хариду фуруши байналмиллалӣ мол мебошад. Он 11.04.1980 дар ш. ВЕНА ба имзо расидааст.

Ба субъёти фаъолияти иқтисодии хориҷӣ дар ҷараёни барқарор намудани муносибатҳои шартномавӣ бо шарикони хориҷӣ истилоҳи мухталифро истифода менамоянд. Истилоҳоти бештар маълум «муомила», «қарордод», «шартнома» ва «созишнома» мебошанд. Мафҳуми «муомила» маънои васеъ дорад. Ҳар гуна амалҳои шахрвандон ва ашхоси ҳуқуқи, ки ба барқарор намудан, тағир додан ё қатъ намудани ҳуқуқу ӯҳдадорихои шахрванди равона гардидаанд, ҳамчун муомила эътироф карда мешаванд. Бинобар ин фарқи мафҳумҳои «қарордод», «шартнома» ва «созишнома» аз мафҳуми васеътари «муомила» дар он аст, ки онҳо лаҳзаҳои татбиқи вазифаҳои (амалиёти) муайяни марбут ба ҳаракати мол, қор, хизматрасони ва маблағҳои пулиро ифода менамоянд. Қарордодҳо мумкин аст, ки бо мақсади амалиёти марбут ба ҳаракати мол дар бозори дохили ва ҳам дар бозори хориҷа баста шаванд.

Қарордодҳои савдои хориҷӣ бо шарикони хориҷӣ аз ҷониби субъёти ФИХ, ташкилоту корхонаҳо, ашхоси воқеи ва ҳуқуқи, инчунин

хукумат ва мақомоти дигари ҳокимияти давлатии кишвар баста мешаванд. Субъектҳоеро, ки ба муносибатҳои қарордоди барқарор менамоянд, «тарафҳол», «аҳли шартнома» ё «шарикон» меноманд. Инчунин вобаста ба намудҳои фаъолияти дар қарордод иникосёфта онҳо мумкин аст «харидор» ва «фурушанда», «таҳвилгар» ва «қабулқунанда» ва ғайра номида шаванд.

Қарордоди савдои хоричӣ санади мувофиқашудаест, ки бо мақсади хариду фуруш, анҷоми кор, хизматрасони дар кишварҳои мухталиф дар асоси дуҷониба ё бисертарафа баста мешавад.

Қарордоди намунави хучҷатест, ки мутобиқи қоидаҳои дар кишварҳои алоҳида муқараршуда таҳия гардида, намунаҳои тахминии ягон шаклу намуди муомиларо дар бар мегирад ин эътибори ҳуқуқи надошта ёрирасон мебошад. Ҷараёни тартиб додан ва тарафҳоро дар ҷараёни мазкур фаро мегирад.

Марҳилаи пешаки - ин давраест, ки муқарароти асосии қарордод гуфтушунид гузаронида мешавад, ки таи он тарафҳо тақлифҳои тиҷорати пешниҳод мекунанд ё дар хусуси хоҳишу имкониятҳои анҷом додани амалиёти тиҷорати хоричӣ иттилоъ медиҳанд. Тақлифи тиҷорати дар лаҳзаи иттилоъ (*пешниҳод*) гардидана *оферт* (commercial offer) ва дар сурати қабул шуданаш *аксепт* (*acceptance*) номида мешавад.

Оферт 2 - навъ аст; устувор (пешниҳодоти хаттӣ) ва озод (тақлифи тиҷоратӣ)

Марҳилаи тартиб додан ва бастанӣ қарордод. Ин марҳила аз лаҳзаи ба охир расидани гуфтушуниди пешаки, вақте ки пешниҳодоти тиҷорати қабул гардида, оферт ба аксепт мубаддал гашт очоз меёбад. Дар ин марҳила тарафҳо мушаххасоти муомилаи пазируфташудаи савдои хоричиро ба таври амик меомӯзанд ва шартҳои асосии таҳвилу пардохтро муайян намуда, қарордодро ба имзо мерасонанд.

Қарордодҳои савдои хорича дар корхонаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон – мавзӯи хеле муҳими иқтисодӣ мебошад, ки муносибатҳои савдои хоричиро бо шарикони байналмилалӣ таҳлил мекунад. Мақсади асосии омӯзиши ин

мавзӯъ фаҳмидани раванди тасмимгирии шартҳои савдои хориҷӣ ва таҳлили назария ва амалияи он дар ҷумҳурӣ аст.

Ҳангоми таҳлили қарорҳои савдои хориҷӣ дар корхонаҳои Тоҷикистон, метавон аспектҳои зерини онро баррасӣ намуд:

1. Таърифи қарорҳои савдои хориҷа

Қарордодҳои савдои хориҷа – ин аҳдҳои мебошанд, ки байни корхонаҳои Тоҷикистон ва шарикони хориҷӣ ба хоҳири таъмини шартҳои савдои мол ва хизмат сурат мегиранд. Ин қарордодҳо метавонанд шомили шартҳои молиявӣ, ҳуқуқи интиқол, таҳвили мол, таъмини муҳлати пардохт ва дигар талаботҳои тиҷоратӣ бошанд.

2. Аҳамияти қарорҳои савдои хориҷа

- **Таъмини рушди иқтисодӣ:** Қарордодҳои савдои хориҷа барои корхонаҳои Тоҷикистон имконият медиҳанд, ки молҳои худро ба бозорҳои байналмилалӣ пешниҳод кунанд.
- **Ҷалби сармояи хориҷӣ:** Бо имзои шартномаҳо ва қарордодҳои савдои хориҷа, корхонаҳо метавонанд сармояи хориҷӣ ҷалб кунанд, ки барои рушди корхонаҳо ва муҳити тиҷоратӣ мусоидат мекунад.
- **Интеграция дар иқтисоди ҷаҳонӣ:** Ҳамкориҳои байналмилалӣ ба корхонаҳои Тоҷикистон кӯмак мекунанд, ки дар раванди ҷаҳонишавӣ ва ҳамкориҳои глобалӣ саҳм гузоранд.

3. Таҳлили самтҳои асосии қарорҳои савдои хориҷа

- **Шартҳои молиявӣ:** Ҳар як қарордод дар бар мегирад шартҳои пардохт, даромадҳо, ва талаботи молии тиҷорат.
- **Муҳлат ва муҳлати иҷро:** Муҳлатҳои иҷро ва таъмини интиқол ва пардохт аз муҳиме мебошанд, ки метавонанд ба натиҷаи савдо таъсир расонанд.
- **Қонунгузорӣ ва танзими ҳуқуқӣ:** Ҳар як қарордод бояд бо қонунгузориҳои кишвар мувофиқат кунад, ки барои сохторҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шарикони хориҷӣ муҳим аст.

- **Раванди арбитражи байналмилалӣ:** Масъалаи ҳалли ихтилофҳо дар ҳолатҳои набудани мувофиқа дар шартҳои савдо, ба арбитражи байналмилалӣ вобаста мешавад.

4. Технология ва инноватсияҳо дар қарорҳои савдои хориҷа

Ба корхонаҳо имкони истифодаи технологияҳои муосир ва платформаҳои онлайн барои пӯшида намудани қарордодҳои савдо дода мешавад. Барномаҳои ё ҳуҷҷатгузори электронӣ ва хидматҳои байналмилалӣ метавонанд имзои қарордодҳоро содда ва муассир созанд.

5. Мушкилот ва ҷолишҳо дар қарорҳои савдои хориҷа

- **Тағйироти сиёсӣ ва иқтисодӣ:** Ҳар гуна тағйироти сиёсӣ ва иқтисодӣ дар як кишвар метавонад ба қарорҳои савдои хориҷа таъсир гузорад.

- **Мушкилоти логистикӣ:** Масъалаи интиқоли мол ва молиявии тиҷорат метавонад ба савдои хориҷӣ таъсир расонад, махсусан дар кишварҳои дорои бунёди инфрасохтори кам.

6. Мисолҳо аз таҷрибаи корхонаҳои Тоҷикистон

Ба таври мушаххас, шояд манзурҳо ва мисолҳо аз қарорҳои савдои корхонаҳои Тоҷикистон дар соҳаҳои мухталиф (масалан, истеҳсоли бофандагӣ, металлоидҳо, кишоварзӣ ва ғайра) муҳим бошанд.

Омӯзиши қарорҳои савдои хориҷа дар корхонаҳои Тоҷикистон кӯмак мекунад, ки роҳҳои рушди иқтисодии кишвар ва фаҳмиши беҳтари раванди ҳамкориҳои байналмилалӣ пайдо шавад.

10.2. Сохтор ва таркиби шартномаи савдои беруна

Қарордодҳои савдои хориҷӣ вобаста ба хусусияти муомилот дар шаклҳои зерин ба расмият дароварда мешаванд;

- қарордоди хариду фурӯш
- қарордоди консигнация
- қарордоди бартер
- қарордоди фючерси
- қарордод дар мавриди коркарди маҳсулот (ашёи хоми боздеҳ) ва молрасонии кооперасиони

➤ қарордод дар мавриди амалиёти иҷоравӣ, лизинг.

Қарордоди савдои хориҷии хариду фуруш чунин қарордодест, ки мутобиқи он як тараф «Фурушанда» ўҳдадори мегирад, ки ба тарафи дигар – «харидор» бошад, ўҳдадор мешавад, ки молро қабул карда, маблағи арзиши онро дар муҳлат ва бо тариқи пардохти дар қарордоди мазкур нишондодашуда месупорад.

Қарордоди савдои хориҷии консигнасия яке аз намудҳои қарордоди хариду фурушест, ки мутобиқи он «харидор» арзиши молро пешаки ё дар лаҳзаи бор карда фиристоданаш не, балки пас аз ба маҳалли тайнот расидани мол ва аз ҳама муҳимаш пас аз фуруши он месупорад. Муҳлати консигнация пардохти маблағи арзиши мол пас аз фуруши он дар қарордод ё фасли махсуси он зикр карда мешавад.

Қарордоди савдои хориҷии бартер - чунин шакли ўҳдадориҳои шартномавиест, ки мутобиқи он як тараф ўҳдадори мегирад, ки ба тарафи дуюм бар ивази молҳои дигар мол мерасонад.

Қарордоди фючерси – мутобиқи ин қарордод тарафҳо, яъне фурушанда ва харидор тартиби хариду фуруши молро бо шarti дар оянда тахвил намудани он пешаки муайян менамоянд. Дар ин бозор иштирокчиҳои асоси ҳаҷерҳо мебошанд.

Ҳаҷер - ин мол истеҳсолкунанда ё шахси дигаре мебошад, ки зироатро парвариш намуда онро ба ҳисоби молрасонии минбаъда ба фуруш мерасонад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифодаи қарордодҳои Фючерси аз соли 1996 оғоз ёфта аст. Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 8.04.1996, №468 «Дар бораи истифодаи муомилоти Фючерси ҳангоми истеҳсол ва фуруши маҳсулоти кишоварзӣ» қабул шуд. Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №228 тасдиқ карда шуд.

Қарордоди савдои хориҷӣ дар мавриди амалиёти иҷоравӣ , лизинг- ин шакл ба монанди ҳар шартномае, ки ба муносибатҳои иҷоравӣ асос ёфтааст, истифодаи муваққатии амволи аз чониби иҷорадеҳ ба истифодабаранда супоридашавандаро дар назар дорад.

Агар амвол ба муҳлати дароз (3-5сол, баъзан 15-20сол) ба иҷора дода шавад ин амалиёти Лизингӣ номида мешавад.

Ба муҳлати миена (1-3сол)- **Хайринг**, ва ба муддати кутоҳ (аз якчанд соат, моҳ, то 1сол) - рентинг номида мешавад.

* Қарордоди намунавӣ аз сарсухан ва бобҳо иборат мебошад.

* Дар сарсухан рақами тартибии қарордод, таърихи рӯз, ва макони бастанӣ шартнома зикр мегардад.

Бобҳо иборат мебошанд:

Боби 1: Қисмати ибтидоӣ. Ҷонибҳо мӯйян карда мешаванд, номи пураи ҳуқуқии ширкат, макони ҷойгиршавӣ ва мамлақати он нишон дода мешавад.

Боби 2: Мавзӯи қарордод. Дар ин боб нишон дода мешавад, ки кадом намуди молро фурӯшанда мефурӯшад ва харидор мехарад. Агар як намуди мол бошад, дар ин ҷо навишта мешавад ва агар номгӯи бисёр молҳо бошад, ҳамчун замимаи қарордод таҳия гардида, дар он номгӯй, миқдор, арзиши ҳар як мол нишон дода мешавад ва он низ аз ҷониби тарафҳо имзогузорӣ карда мешавад.

Боби 3: Миқдори мол, воҳиди ченаки мол (дона, тонна, литр, метр, кубометр, вагон ва монанди инҳо) муайян карда мешавад.

Вазни бор дар шакли брутто ва нетто нишон дода мешавад. Нетто – вазни ҳолис, брутто – вазни мол якҷо бо борҷома.

Боби 4: Сифати мол. Муқаррар карда мешавад, ки бо кадом тарз сифати мол назорат мегардад ва ба чӣ бояд мутобиқат дошта бошад. Мол бояд ба стандарти байналмилалӣ ва ё миллӣ мутобик бошад.

Боби 5: Муҳлати молрасонӣ. Муқаррар карда мешавад, ки чи тавр молрасонӣ анҷом меёбад. Якбора ҳамаи молҳо ва ё қисм – қисм дастрас карда мешавад.

Боби 6: Нарх. Дар ин боб нишон дода мешавад, ки арзиши молрасонӣ аз рӯи шартномаи мазкур ва дар кадом асёр пардохт амалӣ мегардад.

Боби 7: Пардохтҳо. Дар ин боб нишон дода мешавад, ки пардохтҳо бо кадом роҳ ва дар кадом шакл ҳисоббаробаркунӣ анҷом дода мешавад.

Боби 8: Бастубанд ва тамғазанӣ. Нишон дода мешавад, ки:

- ✓ кадом намуди бастубанд истифода мегардад,
- ✓ бастубанд бояд чи хел бошад,
- ✓ баргарданда ва бисёр истифодашавии зарф ё борҷома,
- ✓ оё арзиши он ба арзиши қарордод дохил аст ё не,
- ✓ дар ин боб тартиби тамғабандӣ забон, ранг, шрифт (хуруф) ва мазмуни тамғазанӣ нишон дода мешавад.

Боби 9. Тартиби ирсоли мол. Дар ин боб тартиби иттилоотонии тарафи ҳамкор оид ба омодагӣ барои интиқоли мол ва дар бораи омодагӣ барои қабули он нишон дода мешавад.

Боби 10. Қабулу супоридани мол. Нишон дода мешавад, ки чи тавр супоридани мол ба вукӯъ меояд, зарурати иштироки намояндаи харидор зимни интиқоли мол, кадом фарқиятҳои эҳтимоли хангоми гирифтани мол метаванонанд бошанд, зарурати барасиятдарори ҳуҷҷатҳо ва ки бояд онҳоро ба имзо расонад.

Боби 11. Муҳлати даъво. Нишон дода мешавад, ки то кадом муҳлат харидор бояд ба тафовути сифат ва ё миқдори моли гирифтааш чораандешӣ кунад.

Боби 12. Кафолатҳо. Нишон дода мешавад, ки чӣ тавр содиркунандаи мол кафолати сифати молро дар кишвари воридкунанда таъмин мекунад.

Боби 13. Андоза ва намуди муҷозотҳо барои кашолёбии муҳлат ва тартиби татбиқи он ҳангоми кашолёбии молрасонӣ ва пардохт нишон дода мешавад.

Боби 14. Форс мажор. Ҳолатҳои фавқулодаи пасисарнашаванда.

Дар вақти амали ин қувваи пасисарнашаванда ҷонибҳо аз иҷрои уҳдадорӣҳо озод мебошанд. (заминчунбиву харобиҳои офатҳои табиӣ, чангу нооромиҳои фарогир ва монанди инҳо).

Боби 15. Арбитраж. Тартиби ҳалли қазияҳо нишон дода мешавад.

Боби 16. Забони қарордод. Нишон дода мешавад, ки ба кадом тарзи ҳуқуқӣ қарордод мансуб мебошад ва кадом забон асосӣ аст.

Боби 17. Қувваи ба амал даромадни қарордод. Нишон дода мешавад, ки аз кадом муҳлат қарордод қувваи амал пайдо мекунад.

Боби 18. (Вогузоркунии ҳуқуқҳо –сессия). Тартиби ба тарафи сеюм додани ҳуқуқҳо нишон дода мешавад.

Боби 19. Нишони ҳуқуқии ҷонибҳо. Нишони пурраи ҳуқуқӣ ва воқеии ҷонибҳо, нишони почтавии онҳо, телефонҳо, факс ва почтаи электронӣ навишта мешаванд

Боби 20. Имзо ва муҳргузорӣ. Имзои он шахсоне, ки дар боби 11 нишон дода мешавад гузошта мешавад. Муҳр бояд давра ва асосии дорой РМА бошад.

10.3. Шартҳои заминавии молрасонӣ

Шартҳои заминавӣ – ин шартҳои шартномаҳои байналмилалии хариду фурӯши молҳо, ки бо молрасонӣ алоқаманд буда, ҳуқуқу уҳдадорихои харидор ва фурӯшандаро танзим мекунад.

Молрасонӣ: бастубанд, пардохти хароҷоти гумрукӣ, суғуртақунӣ, гирифтани иҷозатномаҳои содиротӣ ва воридотӣ, пардохти хароҷоти вобаста ба борқунӣ ва фаровардани молҳо ва супоридани он ба харидор.

Шартҳои заминавии молрасонӣ (ё **шартҳои асосии таҳвили мол**) маҷмӯи қоидаҳо ва тартиботест, ки дар шартномаҳои байни фурӯшанда ва харидор оид ба расонидани молҳо муқаррар карда мешаванд. Ин шартҳо барои таъмини фаҳмиш ва ҳамоҳангсозии равандҳои логистикӣ ва ҳуқуқӣ муҳиманд.

Шартҳои заминавии молрасонӣ метавонанд чунин бошанд:

1. Навъи мол ва сифаташ

- Тавсифи дақиқи мол (навъ, намуд, параметрҳо, бренд ва ғ.)
- Сертификатҳо ва ҳуҷҷатҳои сифат

2. Миқдор ва воҳиди ченак

- Миқдори дақиқи мол (кг, тонна, дона ва ғ.)
- Таҳаммулпазирии эҳтимолий (+/-5%)

3. Нархи мол ва тарзи пардохт

- Нархи умумӣ ва нархи як воҳиди мол
- Асъори пардохт (сомонӣ, доллар, евро)
- Шартҳои пардохт (пешпардохт, пас аз таҳвил, тавассути банк ва ғ.)

4. Мӯҳлати таҳвил

- Рӯзҳои дақиқ ё мӯҳлати умумӣ
- Чаримаҳо барои таъхири таҳвил

5. Шартҳои таҳвил (Delivery terms)

- Инкотермс (масалан, FOB, CIF, DDP ва ғ.)
- Нуқтаи интиқол (масалан, анбор, бандар, сарҳад)

6. Бастабандӣ ва нишонагузорӣ

- Талабот ба бастаи мол (коробка, халта, бочка ва ғ.)
- Тамғагузорӣ бо нишондиҳии фирма, рақами шартнома ва ғ.

7. Ҳуқуқ ва ӯҳдадорӣҳо дар мавриди хатар

- Вақти гузаштани хавфи талафот аз фурушанда ба харидор

8. Гарав ва кафолатҳо

- Давомнокии кафолат
- Шартҳои баргардонидан ё иваз кардани мол

9. Ҳалли ихтилофот

- Чои баррасии даъвоҳо (додгоҳ, ҳакамӣ)
- Забони шартнома

10. Қувваи таҳмил ва ҳолатҳои форс-мажор

- Замонҳои ки иҷрои шартнома номумкин мешавад (заминларза, қанг, таҳрим ва ғайра).

Хулоса: Қарордодҳои (шартномаҳои) савдои хориҷӣ дар корхонаҳои Тоҷикистон нақши калидӣ дар рушди иқтисодиёти кишвар ва воридсозии сармоя ва технологияҳои муосирдоранд. Ин шартномаҳо воситаи асосии ҳамкориҳои тичоратӣ бо кишварҳои хориҷӣ буда, муайянкунандаи шартҳои харидуфурӯш, интиқол, пардохт ва масъулияти ҷонибҳо мебошанд.

Сатҳи таҳияи шартномаҳои савдои хориҷӣ дар бисёр корхонаҳо ба меъёрҳои байналмилалӣ ҷавобгӯ нест, ки ин метавонад боиси муаммоҳои ҳуқуқӣ ва молиявӣ гардад. Мушкилиҳо асосан ба набудани мутахассисони баландихтисос дар соҳаи ҳуқуқи байналмилалӣ, нофаҳмиҳо дар муқаррароти ҳуқуқии кишварҳои ҳамкор ва норасоии забондонӣ вобастаанд.

Саволҳо ва масъалаҳо барои мустаҳкамкунӣ ва санҷиш:

1. Қарордоди намунавӣ чи гуна қарордод мебошад?
2. Воҳиди ченаки молро номбар кунед?
3. Брутто ва нетто чи гуна мафҳумҳо мебошанд?
4. Дар боби бастубанд ва тамғазанӣ кадом шартҳо нишон дода мешаванд?
5. Форс мажор чиро ифода мекунад?